

Ormož 1951–1970: Prlek blues

Leta 2023 je minilo 750 let od prve pisne omembe našega kraja, ki je danes povsem drugačen – mnogo lepši in prijaznejši – kot je bil še leta 1951, ko sem v njem privekal na svet. A tudi še leta 1969, ko je pri Založbi Obzorja Maribor izšla publikacija revije za kulturo in družbo Dialogi s pomenljivim naslovom »Siti in lačni Slovenci«, je bilo povsem drugače kot danes, pa še takrat se je ljudem v mestih zdelo, da to ne more biti res, da berejo fikcijo, da gledajo morast film (kot se zdi danes mnogim nemogoče tisto, kar razkriva v svoji pretresljivi knjigi »Ogenj, rit in kače, niso za igrače« publicistka Milena Miklavčič). Knjiga mi je prišla v roke v študentskih letih in me je osupnila, kljub temu da sem na svoje lastne oči pred tem videl takšne podobe v vaseh okrog Ormoža.¹¹²

A tako kot kraji, se spreminjamo tudi ljudje in, da zveš več ter si ustvariš popolnejšo sliko o kraju ali ljudeh, se je treba seznaniti s podrobnostmi in uvideti spremembe ter napredek. Tako bo moj tokratni prispevek namenjen spominom na Ormož in hkrati temu, da povem nekaj o sebi, zlasti o tem, kako me je čas otroštva zaznamoval in usmeril v prihodnost. Spomini so namreč vedno dobrodošlo dopolnilo gradivom in dokumentom časa, o katerih pričajo zaprašeni dokumenti v zgodovinskih arhivih.

Ključne besede: Ormož, zgodovina, učitelji, Nada Granduč, Vida Rajh, Radio Ormož, Radio Študent, blues

Zgodovina se ne ponavlja kot farsa, temveč kot tragedija. S to žalostno ugotovitvijo, lahko povežem spomin na čas od mojega rojstva do tega

trenutka, ko svet drvi v nasprotno smer od želja in pričakanj naših prednikov in nas. Današnja stvarnost bo jutrišnja zgodovina, ki bo pričala z nizanjem dejstev, podkrepljenih z izjavami in spomini ljudi o času, ki ga živimo, in o ljudeh, nas samih. Na marsikaj smo ob pogledu na naša življenja lahko upravičeno ponosni, na kaj pa tudi ne. Soočenje z resnico je lahko boleče, a tudi očiščujoče, če nam pomaga k temu, da postanemo boljši ljudje in pomagamo ustvarjati pravičnejšo

Ormož nekoč (razglednica iz leta 1930) in danes (foto: V. Trop), pogled proti Vrazovi ulici s Kuharičevo hišo na levi strani.

¹¹¹ Vladimir Trop, pravnik, Komenda.

¹¹² Statistični podatki povedo, da je bilo v drugi polovici šestdesetih let prejšnjega stoletja v Sloveniji 62 občin, od tega se je Ormož uvrstil med tiste štiri, kjer je bilo največ, t. j. več kot 60 % kmečkega prebivalstva. Siti in lačni Slovenci, Založba obzorja Maribor, 1969, str. 7.

družbo za vse. O tem in še marsičem razmišljam, ko pogledam nazaj in se hkrati zazrem naprej. Naš veliki mislec in rojak dr. Anton Trstenjak je bil kot psiholog velik poznavalec človeške psihe, ki se je globoko zavedal vseh plasti človeškega življenja. To je izpričal tudi v svojem delu »Misli o Slovenskem človeku«, s katerim mu (nam) je postavil svojevrsten spomenik. A vsiljuje se mi misel, da imamo pogosto o sebi (nas) – upravičeno ali ne – predobro mnenje. Zapletenost človeške psihe odseva zlasti v odzivanju posameznika na težke življenjske preizkušnje. V tej luči nam omogoči natančnejši vpogled razumevanja slovenskega človeka zgodovinarica Mateja Ratej, ki v nizu svojih strokovnih del obravnava življenja ljudi iz naših koncev skozi usodne zgodbe iz prve polovice XX. stoletja. Sam vedno s ponosom povem, da sem iz Ormoža in da smo Štajerci zelo v redu ljudje (odprti, topli, pridni, delavni ...), a zaboli, ko od verodostojnih ljudi izveš, da prav pri nas na Štajerskem nekateri niso (bili) dobrodošli. To bolečo izkušnjo (vezano na Ormož v času po 2. svetovni vojni) je v svojem dolgem pogovoru z Janezom Lombergarjem (urednikom oddaj Spomini) na TV Slovenija leta 2022 posebej omenila partizanska zdravnica dr. Zora Konjajeva (o povojnem letovanju otrok in neprijaznem sprejemu v naših krajih) ... Nesebične pomoči in razumevanja tudi ni bila deležna večina zavednih Slovencev, ki so se na Štajersko zatekli pred fašističnim nasiljem nad našimi primorskimi rojaki v času Mussolinijevega vzpona po končani 1. svetovni vojni. Grenkoba zavračanja ni manjša niti, če je opravičevana z lastnim pomanjkanjem. Tudi današnji migranti so ljudje, ki so daleč v stran od svojih domov in družin z razlogom, kar vse prevečkrat radi zelo poenostavljamo in s tem opravičujemo svojo nenaklonjenost tem tujcem na naših mejah. Koliko pomenita razumevanje in sprejetost ljudi v stiski, so znali vedno znova povedati naši ljudje, ki so jih Nemci ob okupaciji izgnali v Srbijo in drugam. Oče je nam otrokom

pripovedoval o tem in nas učil, kaj so prave vrednote – strpnost, razumevanje, pomoč, ponos in zavednost, prijateljstvo. Starši so (smo) prvi in najbolj odgovorni za vzgojo otrok, a človeka oblikujejo tudi nauki in zgledi iz šole, cerkve, političnih strank... In prav zanimivo je, kako zelo so si podobni nauki različnih religij in političnih strank, in še bolj, kako zelo različna stvarnost in življenje po teh naukih, ki jih večina spoštuje le deklarativno. Skoraj vsi otroci moje generacije smo hodili k verouku, kjer so nam vbijali v otroške glavice 10 božjih zapovedi. A kdo se jih še spomni, kaj šele da bi živel po njih? Tukaj trčimo na dvoličnost, ki je ena bistvenih karakteristik ljudi – tako posameznikov, kot skupin ali skupnosti, začeni s Cerkvijo kot ustanovo, pa do političnih strank.

V šolah današnje mlade generacije zvedo vedno manj in manj o 2. svetovni vojni, njenih razsežnostih in katastrofalnih posledicah. Še posebej boli potvarjanje zgodovine za potrebe političnega obračunavanja med ideološko različnimi strankami. V svojih predhodnih člankih¹¹³ sem že osvetlil problematiko Ormoža in 2. svetovne vojne (glej Zgodovinske zapise XVI–XVIII), zato tukaj le mimobežno omemba nekaterih zadev, ki so posledično vezane na konec 2. svetovne vojne, ko je država pod vodstvom komunistične partije začela uresničevati socialistične ideje po sovjetskem vzoru, z napakami vred.

Novinar Peter Colnar je to obdobje zelo na kratko in bolj ali manj točno povzel z navedbo poglobitnih značilnosti:

V prvih dveh letih po vojni je bila končana povojna obnova, nato pa je sledilo obdobje planskega razvoja socializma. 17. aprila 1947 je jugoslovanska vlada uzakonila prvo petletko. Pospešen razvoj industrije je bil v skladu s prepričanjem, da je le številen delavski razred porok in nosilec socializma. Z nacionalizacijama v letih 1946 in 1948

113 Po sledih zavednega ormoškega Sokola – Franc Trop, krojaški mojster, 1905–1983. V: Zgodovinski zapisi XV/2018, Zgodovinsko društvo Ormož, str. 29–47. Ormož(ani) in 2. svetovna vojna. V: Zgodovinski zapisi XVI/2019, Zgodovinsko društvo Ormož, str. 75–108; Ormož 1941–1945. V: Zgodovinski zapisi XVII/2020, Zgodovinsko društvo Ormož, str. 27–57.

so bili podržavljani skoraj vsi proizvajalni obrati in sredstva. V zasebni lasti so ostale le male in srednje kmečke posesti ter mala obrt. Racionirani preskrbi prebivalstva je sledila še prisilna oddaja presežkov kmetijskih pridelkov, ki je veljala do začetka leta 1952. Hude posledice je za mnoge prebivalce imela politika prisilne kolektivizacije.¹¹⁴

Vendar sta tako opevana industrializacija in napredek v Ormož prihajala zelo počasi, tako kot sicer na pretežno agrarno štajersko podeželje s Slovenskimi goricami, Prlekijo in Halozi vred. Razlogi so bili večplastni, a najbrž tudi v soodvisnosti z zaslugami oz. prispevkom v narodnoosvobodilnem boju in članstvom v Štajerski domovinski zvezi (Steirischer Heimatbund), v katero naj bi bilo leta 1941 včlanjenih skoraj 70 % prebivalstva Spodnje Štajerske.¹¹⁵

A za vse težave zaostajanja niso vedno krivi samo drugi. Ormož se je prislovično pritoževal in počutil zapostavljen, ko se je primerjal s Ptujem, Celje z Mariborom, Maribor z Ljubljano ... Na to (resnici na ljubo ne samo

slovensko lastnost zavidanja uspešnejšim) je opozoril v nekem intervjuju v časniku Delo tudi pisatelj Tone Partljič:

»V Ljubljani sem se dobro počutil, tam so bili fini ljudje in jezen sem na Štajerce, ki jim je vedno nekaj kriva Ljubljana.«¹¹⁶

Takšno stanje nerazvitosti bi moralo biti zlasti večja spodbuda v naših krajih, da s samozvestjo in z delavnostjo ter vztrajnostjo skušaj čim prej nadoknaditi zaostanek. A tu so v spregi z zavistjo tudi slaba samopodoba brez samozvesti, pomanjkanje ambicij in kar je še takega iz novodobnega nabora lastnosti in kompetenc za uspešnost v življenju. Prepričan sem, da bi bilo za mlade Slovence koristnejše med obvezno čtivo v šolah namesto Grumovega »Dogodka v mestu Gogi« uvrstiti že iz časa starih Grkov Teofrastove »Značaje«, pa obvezno Georga Orwella (vsaj Živalsko farmo), ki nam mnogo bolje razgalijo človeške značaje in vrednote. Skrajno resno pa dodajam še nesmrtni Butalce Franceta Milčinskega. Vsa ta literarna dela namreč skrajno nazorno pokažejo, kakšni naj ljudje ne bodo!

Delovna sila v zasebnem kmetijstvu, Slovenija 1969 (okolica Ormoža)
Foto: D. Skofič

Kmetova »mehanizacija« v Sloveniji 1969 (Haloze)
Foto: D. Skofič

Leta 1969 izdana knjiga resnice o Sloveniji... prikaže revščino in težko življenje na podeželju – v okolici Ormoža (levo) in v Halozah (desno). V sredini: naslovnica.

114 Dostopno na: <https://vipavska.javnost.si/2021/04/17/17-april-1947-prva-jugoslovanska-petletka/>.

115 Jan Schaller – Kdaj o priznanju nemško govoreče manjšine v Sloveniji?, Sobotna priloga Dela, 16. 3. 2024, pisma bralcev, str. 30.

116 <https://www.delo.si/nedelo/tone-partljic-rad-imam-ljubljano-a-tam-nisem-napisal-ene-vrstice/>.

»Ormožanec« sem: Spomini na otroštvo in mladost v Ormožu (1951–1966/1970)

Feri Lajnšček v svoji avtobiografski trilogiji Kurji pastir opisuje – tudi naše – kraje in ljudi ter (v materialnem smislu) težko življenje siromašnih otročkov. Čeprav se danes marsikdo ne more poistovetiti s takim položajem, je lepo slišati, če kdo s ponosom pove, od kod izvirata on in njegov rod, še posebej, če vemo, da izvira od tu marsikak znan Slovenec. Med nami so uspešni posamezniki na različnih področjih gospodarskega in kulturnega udejstvovanja, na katere smo lahko upravičeno ponosni, saj so (bili) hkrati tudi častivredni ljudje. Zato preseneča in ni na mestu, da nekateri sodobniki danes namenjajo več raziskovalne pozornosti proučevanju življenja in dela ter poudarjanju zaslug nekaterih sicer uspešnih posameznikov, za katere pa ni moč trditi, da so bili zavedni in ponosni (in – če sploh) Slovenci. Primerneje je imeti v aleji znanih rojakov kak spomenik manj, kot pa postaviti spomenik moralno in etično spornim posameznikom, ki jim slovenstvo ni bila prva in največja skrb. Ker kot človek ne maram slepomišenja, moram povedati, da imam tukaj v mislih takšno neprimerno ohranjanje spomina na pisatelja Ruda Jurčeca, doktorja Majeriča, zadnjo ormoško grofico in še koga, kjer se ob njihovi omembi in povelečevanju ne pove jasno tudi tega, kar ni bilo v redu (npr. privrženost nemštvu, izkoriščanje podrejenih, kolaboracija in izdajstva ipd.). Z grenkobo pripominjam, da je glede na sedanje stanje duha in vrednot še dobro, da v Ormožu še vedno stoji kip tukajšnjemu narodnemu heroju Jožetu Kerenčiču in da so imena okupatorjevih žrtev na spomenikih v Ormožu še vedno vidna, čeprav večina prebivalcev o njih ne ve prav nič, a bi morala, saj so žrtvovali svoja življenja zato, da mi danes živimo v svobodni in samostojni državi in da lahko uporabljamo svoj materni jezik. Živeti svoboden na lastni zemlji in govoriti v jeziku slovenske matere – to ni samoumevno in pomen vsega naštetega nas mora

spremljati od rojstva do smrti, od ranega otroštva in prvih šolskih let naprej.

Kronika mesta Ormož¹¹⁷ navaja, da je bilo ob koncu 2. svetovne vojne izrazito pomanjkanje kvalificiranega (a ne samo) učiteljskega kadra, kar se je le počasi izboljševalo s postopnim prihodom mladih tovarišev in tovarišic (kot smo takrat nagovarjali današnje gospode in gospe učiteljice) iz učiteljišč. To so bile 5-letne srednje šole, ki so jih sredi šestdesetih let nadomestile gimnazije pedagoške smeri kot izhodiščne srednje šole za izobraževanje na pedagoških akademijah kot 2-letnih višjih šolah za izobraževanje učiteljev z diferenciranimi znanji. Čeprav je ormoški narodno osvobodilni odbor že takoj ob koncu vojne ustanovil otroški vrtec, ga večina otrok ni obiskovala, saj je takrat življenje potekalo povsem drugače kot danes in v večini družin nista bila zaposlena oba starša, ker niti ni bilo toliko zaposlitvenih možnosti. Odraž takšne situacije je bil tudi relativni egalitarizem s čim manjšimi socialnimi in ekonomskimi razlikami, saj še ni bilo ne duha in ne sluha o tem, da bi bili – tako kot danes – nekateri ekstremno bogati (t. i. »elita« naroda vs. »amorfni« množici), pa tudi družbeni sistem je bil naravnán tako, da bi naj bile omogočene enake možnosti vsem. Tako smo bili vsaj nekje do sredine osnovnošolskih let na začetku šestdesetih let vsi večinoma bolj revni kot ne. Z današnje perspektive si je skoraj nemogoče predstavljati, da sploh lahko stvari potekajo drugače in da so celo funkcionirale – z manj predpisi in bolj fleksibilnimi rešitvami, kar v obeh primerih omogoči tudi razne odklone v obe smeri. Za ilustracijo zgolj anekdota o legendarnem ormoškem zdravniku dr. Juriju Čarfu, ki je ob oceni sposobnosti za vstop v osnovnošolski proces (takrat s sedmimi leti – v šolskem letu 1958/1959) za »po normativih« preslabotnega otroka (po višini in teži) samo zamahnil z roko in napisal pozitivno mnenje, saj je bil »fantek več kot zadosti razvit v glavi, tako da bodo v šoli imeli težave kvečjemu drugi«. Ta za glavo manjši in suhčen fantek sem bil prav jaz.

117 Kronika mesta Ormož, 1877–1956, Zgodovinski arhiv na Ptuj, SI_ZAP/0070, Rokopisna zbirka, zapisal dr. Alojzij Trstenjak.

A to je bilo v drugi polovici petdesetih let, ko je avtoriteta (učitelja, ali pa zdravnika in sodnika) še kaj štela in ko učitelji razen tega, da so skušali v otroške glavice spraviti čim več znanja in jih naučiti primerne obnašanja, še niso imeli množice drugih skrbi (ena od teh je obramba pred preveč zaščitniškimi starši, ki otroku preveč dopuščajo oz. jih ne omejujejo).

Ko smo mi gulili šolske klopi v hardeški osnovni šoli, so zelo konkretno ocenjevali znanje in vedenje (z enico nisi mogel napredovati), pri nalogah se je ocenjevalo delo in obliko, kar pomeni, da si se moral potruditi tudi glede pisave. Kot odličnjak pa si lahko bil posebno ponosen, če si bil kot vzoren učenec deležen javne in pisne pohvale za pomoč pri učenju sošolcem. Takrat še ni bilo plačanih inštrukcij in se je spodbujalo in pričakovalo, da bodo boljši učenci pomagali tistim, ki jim ni šlo. Otroška nagajivost in še posebej pretirana svojeglavost in divjaštvo pa sta bila »nagrajena« dvakrat: starši niso oddrveli v šolo nad učitelja, ampak so svojega potomca praviloma »naklestili« doma še sami. Nekega povsem neukrotljivega sošolca je prvi dan

šolskega leta s krepko klopoto prizemljila nova učiteljica tako močno, da je malo bolelo še nas. A ne boste verjeli, postal je policaj in potem druge učil kozjih molitvic. Malo za šalo, pa ne da podpiram takšne prijeme; pravim le, da neki red mora biti in da je treba pravila obnašanja v družbi spoštovati, če se nočemo pobiti med seboj. Pogled na današnje stanje pa razkrije, da ta prizadevanja ne vodijo nujno k uspehu.

Učitelji so se, tako kot učenci, zelo razlikovali med seboj in oboji smo drug drugemu lahko ostali v različnem spominu. Učitelji, ki dojemajo svoje delo z otroki kot poslanstvo, so praviloma uspešnejši (naučijo več in imajo manj težav z obvladovanjem otrok) od tistih, ki jim je opravljanje tega poklica le delo kot vsako drugo. Imeli smo zahtevne in stroge, blage in nepopustljive učitelje, razumevajoče in zafrustrirane, praviloma pa so bili odnosi med učitelji in učenci na ravni posameznika rezultat tega, kar je kdo vložil (to je dobil nazaj). Tisto, kar danes na tej relaciji verjetno najbolj šepa, je ravno vzgojni vidik šolanja, a je vendarle pri tem najpomembnejša vloga staršev, ki je ne

Prva čitanka – z ilustracijami slikarja Toneta Kralja. Foto: V. Trop.

Črke »D« sem se še lažje naučil zato, ker je moji sestri prav tako ime Danica (in vse napisano je držalo tudi zanjo). Foto: V. Trop.

Ta fantiček sem jaz.

more nadomestiti nihče. Moj oče si sicer ni želel mevžastega sina, a nam otrokom je jasno postavil meje dopustnega in mi zabičal, da se je treba do učiteljev obnašati dostojno. Še posebej spoštljivo do žensk in še prav posebej do starejših (recimo do gospe, ki je veliko pretrpela v medvojnem izgnanstvu). Vzgojne metode za discipliniranje mladeži so bile za današnje pojme marsikdaj vprašljive, če že ne povsem nesprejemljive. Ker sam nisem sodil v kategorijo vedenjsko izrazito problematičnih otrok in ker sem bil dober učenec, moj spomin neguje pretežno lepe spomine na čas guljenja osnovnošolskih klopi, prežete s posebno hvaležnostjo in spoštovanjem do moje prve razredničarke in moje najljubše učiteljice.

Moja prva razredničarka je bila gospa **Vida Rajh**, ki je dve leti prej prišla z Runča v Ormož in najprej začela poučevati razredni pouk na Hardeku, kasneje pa nemščino in gospodinjstvo v višjih razredih v Ormožu. Vida je bila moja razredničarka tudi v šestem razredu, in kot oseba mi je bila ljuba vse življenje zlasti zaradi človeške topline, razumevanja in neposrednosti. Česar pa takrat še nisem vedel, mi je pa to razkrila ob najinih kasnejših občasnih srečanjih, ko sem se vračal v Ormož. Po upokojitvi je začela slikati in v slikah izražati ljubezen do narave in okolja, ki jo je obkrožalo vse življenje. A na moje veliko začudenje je bila istočasno zelo navdušena občudovalka nizozemskega slikarja Pietra Bruegela, nad katerim sem bil svoj čas tudi sam zelo očaran. Kdo ve, morda kaj pomeni tudi to, da me je Vida učila abecede iz Prve čitanke, ki je bila opremljena z ilustracijami velikega slovenskega umetnika Toneta Kralja, ki ga osebno štejem za enega največjih slovenskih slikarjev, še posebej zaradi njegove ponosne drže zavednega Slovenca, ki je v svojih umetniških delih zelo jasno in izjemno pogumno izpričal svoj odpor do okupatorjev slovenske zemlje. Ko razmišljam

o nevidnih povezavah in vplivih med ljudmi in dogodki: jaz sem po upokojitvi začel proučevati zgodovino našega mesta in napisal tri strokovne članke o času druge svetovne vojne in Ormožu, ki so dejansko prvi obsežnejši pisni izdelek na to temo, kar me je osupnilo in še posebej spodbudilo k iskanju arhivskih dokumentov in študiju obstoječe literature. Po skoraj sedmih desetletjih sem tako zanamcem omogočil seznanitev z razmerami, ljudmi in dogodki, ki so usodno zaznamovali tisti čas. Za eno knjigo teksta in fotografij (objavljenega v omenjenih treh člankih) naj tako prepreči, da bi šlo to sramotno obdobje medvojne ormoške zgodovine v pozabo. To sem naredil iz ljubezni do mojega rojstnega kraja in spoštovanja njegovih zavednih ljudi in predvsem iz ljubezni do resnice. Te vrednote so mi vcepili starši in nekateri (tukaj posebej omenjeni) učitelji, ki so pomembno vplivali na oblikovanje moje osebnosti.

Vida je na starost s čopičem spregovorila o svojih spominih in dojemanju sveta ter slikala kajže, viničarije in klečaje¹¹⁸ iz njene mladosti med goricami okoliških vinorodnih hribčkov. Jaz pa sem v zgodovinskih člankih spregovoril o spominu na ljudi in čase v mestu Ormož, ki jih večinoma že dolgo ni več med nami in ki so živeli ter delali takrat, ko je bila podoba mesta povsem drugačna od današnje, pa tudi bivanjske razmere take, da si jih današnje generacije težko predstavljajo. Ne pozabimo, da so bili vsi naši (bolj ali manj daljni) predniki nekoč »želarji«, ki so prebivali v skromnih ilovnatih bivališčih. Kar v življenju dejansko šteje, je le, kaj si sam naredil iz sebe in ustvaril z lastnim znanjem in s pridnostjo.

Kaj vse nevidnega in neizrečenega nas povezuje se pogosto niti ne zavedamo, se mi pa zdi zelo pomembno, da znamo ceniti človečnost in veličino ljudi, ki se nesebično razdajajo za druge.

118 Pomen izrazov je razviden iz vsebine teksta (za natančnejšo obrazložitev izrazov je treba pogledati v slovar slovenskega knjižnega jezika idr.). Želar – vzhodnoštajski izraz za kajžarja, nekoga, ki živi v tuji hiši in dela za lastnika ter mu z delom odplačuje bivanje. Kajža – bajta, kočja ... je sinonim za slabo hišo. Viničar – zakupnik, ki je v deputatnem (delovnem) razmerju z lastnikom vinograda. Na amerškem jugu je ekvivalenten izrazu zakupnika »sharecropper«. Klečaja – izhaja iz besede klet, cimprana vinogradniška hišica za spravilo orodja v goricah. Cimprača – uborna hišica iz lesa ometana z blatom in prekrita s slamnato streho.

Tudi druga zelo pomembna oseba za oblikovanje moje osebnosti v času zgodnje mladosti je učiteljica. Gospa **Nada Granduč** je generacijam ormoške mladeži kot učiteljica slovenskega jezika vcepljala ljubezen do materinščine, literature in slovenstva. Nadica kot mlada tovarišica (in njen mož Jožek, učitelj tehničnega pouka, ki ga je ljubezen pripeljala v Ormož k družini Radoš in za našega učitelja) vsaj z mano ni imela težkega dela, saj sem rad bral knjige, recitiral in deklamiral pesmi na proslavah, bil v dramskem krožku, komaj čakal na kak obisk pisateljev in literarni večer v telovadnici ormoške osnovne šole ... Neizmerno lep in izpolnjujoč je občutek in spoznanje, da je odnos med učiteljem in učencem prerasel okvir enosmernega spoštovanja in prenosa znanja v tok medsebojne izmenjave misli in spoznanj med enakovrednimi, ki to nadgradijo v prijateljstvo. Hvaležnost učiteljem (in poznejšim t. i. »gurujem«) ni namenjena le za znanje, ki so ti ga posredovali, temveč še bolj za vzpodbudni navdih k nadaljnjemu poglobljanju tistega, kar so ti nakazali in te tako usmerili na pot uresničitve tvojih talentov. Učitelj, ki te navduši za svojo snov in te nauči razmišljati, je redek in vreden spoštovanja. Taki sta bili v mojem življenju ti dve gospe v osnovni šoli, v gimnaziji profesor zgodovine Ladislav Pavliha, na študiju prava pa prof. dr. Janez Šinkovec. Ta nam je nekoč na predavanjih dejal, da bo njegovo

Z Vido Rajh, moja razredničarka v 1. in 6. razredu, poučevala je nemščino in gospodinjstvo.
Foto: V. Trop, 2018.

poslanstvo izpolnjeno, če nas bo »kot bodoče pravnike naučil razmišljati in razumeti pravo, da ne boste zakonov samo brali – to zna vsak ...«. Skratka: učitelj kot navdih – ne samo kot pedagog, temveč tudi kot človek! Takih skoraj ni, zato sta mi Vida in Nadica¹¹⁹ tako dragoceni osebi, ki sta izjemno pomembno vplivali na moje življenje, me spodbujali in se veselili mojih uspehov – tudi po tem, ko sem odšel iz Ormoža.

Nada Granduč, moja razredničarka v 5. in 8. razredu, poučevala je slovenski jezik in literaturo.
Foto: V. Trop, 2023.

Takrat v ormoški osnovni šoli še niso poučevali angleškega jezika, kar je bila najbrž posledica tega, da je primanjkovalo učiteljev, pa tudi tega, da so se na Štajerskem tako in tako tradicionalno učili nemščine (še najbolj prav je prišla gastarbajterjem – našim delavcem, ki so odšli s trebuhom za kruhom v tujino – zlasti v Avstrijo, Nemčijo in Švico). Danes si je to zelo težko predstavljati, a skoraj noben Ormožan in okoličan rojen pred letom 1960 ni znal angleško. To je kmalu postala precejšnja težava, ker se je naša domovina vedno bolj odpirala zahodnim državam, kjer je bila angleščina že kar udomačena kot prevladujoč tuj jezik, s katerim so se ljudje različnih narodnosti najlažje sporazumevali. Današnja stvarnost pa je, na žalost, da angleščina celo vedno bolj izrinja naš domači – materni jezik. Do slovenščine pa nimamo več dovolj spoštljivega odnosa niti sami in dovoljujemo nadvlado angleščine na vsakem koraku. A zavedati se moramo, da našo nacionalno identiteto določa prav naš jezik.

¹¹⁹ Nadica me še sedaj spodbuja k delovanju v okviru Zgodovinskega društva, lektorira moje tekste in me bodri v težkih trenutkih spopadanja z zdravstvenimi težavami.

IZKAZ
o uspehu in vedenju

Trop Vlado

Ocena za	5	4	3	2	1
uspeh	odlično	prav dobro	dobro	zadostno	ne zadostno
vedenje	odlično	prav dobro	dobro	zadovoljivo	nezadovoljivo

Opomba. Izkaz o uspehu in vedenju se izdaja polletno. Starši in njihovi namestniki ga pregledajo in podpisajo, nato ga vrnejo šoli. Če se učenec preseli, se pošlje izkaz o uspehu in vedenju šoli v kraju, kamor se preseli. Ko izstopi, postane njegova last.

516-540 t. knj. XVII. 7887 57 To 2809 57 Založila DZS — Obr. 1,28

Federativna ljudska republika Jugoslavija
Ljudska republika Slovenija

Sola: Gimnazija šola - Ormož

Trop Vlado
sin (hči) Franka in Marije
(oče) (mati)

rojen(a) 13. junija 1951

v kraju Ormož občina Ormož

okraj Kanabor repu- leo.
blika

materin jezik slo. držav- S.L.R.J.
ljanstvo

Leto in kraj prvega 1958 - Ormož
vstopa v šolo

dne 20. januarja 1959
Vlado Kralj
(razrednik)

Sola: Osnovna šola Ormož

Pohvala

Trop Vlado

učenec št. 86 razreda je odlično

pohvala za odlični uspeh in kakovostno
pomag pri uspehu

Ormož, dne 26. maja 1959

Nada Gaudes (razrednik) Kovančič (razrednik)

Sola: Gimnazija - Ormož
Šolsko leto 1958/59 Stev. matičnega lista: 84
Razred: I Vporednica: a

IZKAZ O USPEHU IN VEDENJU

Predmet	Polletni uspeh		Letni uspeh	
	I.	II.	I.	II.
Slovenski jezik	odlično (5)	odlično	odlično	odlično
Matematika	odlično (5)	odlično	odlično	odlično
Matematika ali drugi jezik				
Zgodovina				
Zemljepis	odlično (5)	odlično	odlično	odlično
Matematika s geometrijo	odlično (5)	odlično	odlično	odlično
Sposobnosti pri- ročje in družbe				
Sposobnosti pri- ročje				
Plavka				
Kemija				
Likovni pouk	prav dobro (4)	prav dobro	prav dobro	prav dobro
Pisane				
Tehnični pouk				
Glasbeni pouk	prav dobro (4)	prav dobro	prav dobro	prav dobro
Telesna vzgoja	odlično (5)	odlično	odlično	odlično

Učence(k) je obiskoval(a) v tem šolskem letu
prvi krat I. razred in ga je izdelal(a)
v Ormožu dne 26. 6. 1959

Razred: I. polletje Trop Vlado
II. polletje Kovančič

Podpis staršev ali namestnikov:
I. pol Prof. Franka II. pol Prof. Franka

Opomba:

Sola: Osnovna šola Ormož
Šolsko leto 1958/59 Stev. matičnega lista: 84
Razred: I Vporednica: a

IZKAZ O USPEHU IN VEDENJU

Predmet	Polletni uspeh		Letni uspeh	
	I.	II.	I.	II.
Slovenski jezik	prav dobro (4)	odlično (5)	prav dobro (4)	odlično (5)
Matematika	odlično (5)	odlično	odlično	odlično
Matematika ali drugi jezik				
Zgodovina	prav dobro (4)	prav dobro (4)	prav dobro (4)	prav dobro (4)
Zemljepis	prav dobro (4)	odlično (5)	prav dobro (4)	odlično (5)
Matematika s geometrijo	prav dobro (4)	odlično (5)	prav dobro (4)	odlično (5)
Sposobnosti pri- ročje in družbe				
Sposobnosti pri- ročje	prav dobro (4)	odlično (5)	prav dobro (4)	odlično (5)
Plavka	odlično (5)	odlično	odlično	odlično
Kemija	prav dobro (4)	odlično (5)	prav dobro (4)	odlično (5)
Likovni pouk	prav dobro (4)	prav dobro	prav dobro	prav dobro
Pisane				
Tehnični pouk	odlično (5)	odlično	odlično	odlično
Glasbeni pouk	odlično (5)	odlično	odlično	odlično
Telesna vzgoja	prav dobro (4)	prav dobro	prav dobro	prav dobro

Učence(k) je obiskoval(a) v tem šolskem letu
prvi krat uspeh razred in ga je izdelal(a)
v Ormožu dne 26. 6. 1959

Razred: I. polletje Nada Gaudes
II. polletje Nada Gaudes

Podpis staršev ali namestnikov:
I. pol Prof. Franka II. pol Prof. Franka

Opomba:

Moje osnovnošolsko spričevalo (izkaz o uspehu in vedenju) in pohvala. Foto: V. Trop.

Tega so se včasih očitno mnogo bolj zavedali, pa čeprav prenekateri odrekajo socializmu in komunistom marsikatero od njegovih pozitivnih stvari. Vpogled v Prvo čitanko¹²⁰ iz začetka petdesetih let nam razkrije, da so nam ljubezen do slovenske besede in naše domovine začeli vcepljati že v prvem razredu osnovne šole.

Čeprav so Nemci med 2. svetovno vojno iz knjižnice odstranili vse slovenske knjige, je nova oblast po vojni začela počasi ustvarjati fond knjig za ljubitelje domače lepe besede. S tem sem se hitro okužil.

Doma nam je pogosto primanjkovalo denarja za druge dobrine, a se je vedno našel za nakup revij in knjižnih zbirk za šolsko mladino (Ciciban, Pionirski list, knjižni zbirki Čebelica in Sinji galeb, pa Kondor). Novo spodbudo je pomenil tudi prihod gospe **Nežke Vaupotič** za knjižničarko v

ormoško knjižnico. K nam je prišla s Ptuja, kamor jo je pred tem zanesla pot iz rodni Haloz.

Ta gospa je pomembna za moje življenje tudi zato, ker je bila predana zbiralka avtentičnega ljudskega ustvarjanja in je tako skrbela za ohranjanje kulturne dediščine. Za svoje požrtvovalno delo je prejela več priznanj, ki so ji bila najbrž toliko bolj pomembna tudi zato, ker je temu posvetila vse svoje življenje, saj si družine ni ustvarila. Kot sodelavka Glasbenega narodopisnega inštituta v Ljubljani (dr. Zmaga Kumer) je posnela na magnetofonski trak nešteto veliko starih pesmi s področja Haloz in Slovenskih goric, ki so jih ljudje (ljudski pevci in godci) prepevali ob različnih priložnostih (npr. ob ličkanju) in priložnostih. Ker sem kazal zanimanje za pesmi in glasbo, me je v mojih gimnazijskih letih med počitnicami nekajkrat vzela s seboj na teren po okoliških

120 Prva čitanka, Državna založba Slovenije, 1955, ilustriral Tone Kralj (osnovni učbenik za 1. razred osnovne šole, ki je bil v obtoku od leta 1951 do 1958 kot prvo berilo), str. 166.

Nežka Vaupotič, mala gospa širokega duha in dobrega srca, je prišla za knjižničarko v Ormož leta 1963.¹²²

Moj »drugi dom« do leta 1970 – v pritličju te zgradbe je bila v času moje mladosti knjižnica.
Foto: V. Trop.

vaseh, kjer sem ji pomagal nositi opremo in ob snemanjih rokovati s prenosnim magnetofonom in mikrofonom znamke Uher.

Ob tem mi pridejo na misel številni zbiralci ljudskega ustvarjanja, ki so na ameriškem podeželju iskali in snemali pevce bluesa ter tako ohranili blues živ tudi za zanamce. Več o teh podobnostih in povezavah med lokacijami in ustvarjalci kasneje, ko bom pojasnil del naslova tega članka – Prlek blues. Na tem mestu pa naj povem, da je bilo moje zanimanje za blues tako veliko, da sem se z leti povsem sam naučil angleškega jezika, ker sem želel razumeti tudi samo vsebino pesmi in izvedeti čim več o glasbi tudi iz literature, ki pa je bila pretežno v angleščini.¹²¹

Ko primerjam današnji čas s tistim pred petdeset in več leti, ugotavljam veliko podobnosti, a tudi razlik. Vsekakor pa moram poudariti, da so »poganjali motor« kulturnega dogajanja v Ormožu takrat izključno prosvetni delavci, ki so organizirali proslave, na katerih so nastopali mladi pod njihovim mentorstvom. Šolski krožki so bili dragocena oblika neobveznega nadgrajevanja vsebin, ki so bile predmet učnega načrta.

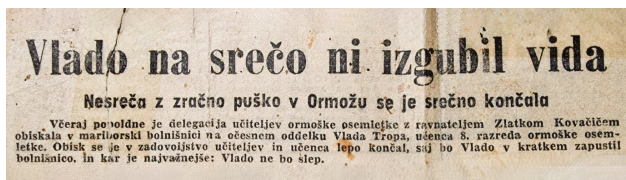
Medtem ko danes starši vozijo otroke v šolo in iz šole z avtomobili in ob popoldnevih hitijo od ene do druge množice izvenšolskih dejavnosti, pri

katerih naj bi njihov otrok zablestel in uresničil njihove želje, je bila izbira takrat mnogo bolj skromna in skrčena na obisk glasbene šole in igranje pri godbi na pihala, telovadbo pri telovadno športnem društvu TVD Partizan, lahko si se včlanil h gasilcem, igral nogomet (na območju današnjega bazena) ali rokomet v mestni grabi (ormoški junaki so bili tisti čas upravičeno rokometaši, saj so bili med najboljšimi v Sloveniji), šel konec tedna v kino ... Ker ni bilo mladinskega doma oz. kluba, je tako marsikomu preostala ulica, gostilne z biljardom ... ajnc in tarok v Mestni grabi ali pa v parku pri gradu pa sta nadomestila učenje ...

Šolskih psihologov, svetovalcev in podobnega iz nabora sedanje plejade možnosti za prepoznavo otrokovih znanj, sposobnosti, talentov, nadarjenosti, z izjemo smisla za šport, še ni bilo. Zato so mnogi talenti ostali neizkoriščeni, običajno se je bilo treba čim prej usposobiti za kak uporaben poklic in začeti služiti, dekleta pa poročiti. Revščina in alkoholizem sta hodila z roko v roki in ukradla marsikatero življenje. Do leta 1960 si lahko v Ormožu preštel družine z osebnim avtomobilom na prste ene roke, tiste s televizorjem pa na prste obeh rok, še radijski sprejemniki so bili redkost. Ormož v šestdesetih

¹²¹ Danes se tako lahko brez težav sporazumevam tudi v angleškem jeziku in prebiram knjige ter revije o umetnosti, ki jih je na mojih knjižnih policah kar precej.

¹²² Dostopno na: <https://www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/vaupotic-nezka/>.

»Novinar« Večera je januarja 1966 raje prodajal laži kot resnico ... ker imajo ljudje pač raje dobre novice s srečnim koncem, je mirne duše potvoril dejansko stanje. Če zaznavaš le svetlobo in temo ter razločiš le zelo grobe obrise na pol metra, temu res ne moreš reči, da nekdo vidi. Res pa je, da se fantu oko ni razlilo, in je (če pikro pripomnim in obrnem malo na šalo, da je zadeva manj tragična) ostal vsaj lep – če že slep. Foto časopisnega izrezka: V. Trop.

letih še ni imel niti svojega tiskanega medija, niti lokalne radijske postaje... Je pa že takrat obstajal fenomen lažnih oz. prikrojenih novic, tudi v bolj resnih časnikih, kot je Večer.¹²³ Ko je neki sedmošolec iz otroške razigranosti (?) z zračno puško poškodoval oko eno leto starejšemu sošolcu, so prostodušno zapisali laž, da »Vlado ne bo slep«, čeprav ni nikoli več videl na to oko in so mu bile v hipu uničene otroške sanje, da bi postal zdravnik. Laž in manipulacija z resnico za večjo všečnost in boljšo prodajo, žrtve pri tem niso pomembne? Ljudstvo namreč od nekdanj rabi kruha in iger, dajmo jim vsaj igre ... in pijačo, pa kako veselico in narodno zabavno glasbo.

Vendar pa so se začele stvari obračati na bolje v drugi polovici šestdesetih let, ko je nastala Tovarna Jože Kerenčič, ko je mestni arhitekt Dušan Moškon začel spreminjati Ormož v sedanjo lepšo podobo (stanovanjski bloki s stanovanji in z vodovodom ter lastnimi sanitarijami, ki so nadomestile skupna stranišča na štrbunk in studence z vodo na dvoriščih), ko so v naslednjem desetletju zaživele sanje o ormoški tovarni sladkorja, ki je posledično spremenila podobo agrokulturne krajine ... Vse to je izboljšalo zaposlitvene in bivanjske možnosti, da je ostalo več mladih pametnih ljudi v domačem okolju, ki je z novimi možnostmi postalo privlačno tudi za ljudi iz drugih krajev.

V petdesetih letih je bil glavno prevozno sredstvo vlak, s katerim so se delavci tako rekoč sredi noči vozili na delo v oddaljene kraje s tovarnami (Ptuj, Kidričevo, Maribor), od koder so se vračali pozno popoldne ali šele zvečer, in nato postorili še vse potrebno doma. Nekajkrat na dan se je dvignil prah za starinskimi avtobusi, ki so odpeljali tudi v druge kraje, po cesti, ki se je pri t. i. žajfariji (danes Center Jurkovič), ki je bila takrat zadnja hiša v Ormožu, na križišču razcepila proti Ljutomeru in Središču ob Dravi. Osebni avtomobili so bili prava atrakcija vse do začetka šestdesetih let, ko so se začeli bolj množično pojavljati fički in Škode, ljudje pa so začeli bolje spoznavati svet in domovino ...

Mene je leta 1966 pot vodila najprej v Celje, kjer sem obiskoval gimnazijo pedagoške smeri, nato pa leta 1970 na Ljubljansko univerzo, kjer sem se vpisal na Pedagoško akademijo in tam absolvirati iz specialne pedagogike z opravljeno prakso na novo nastajajoči »posebni« šoli v Ormožu. Na dopuste seveda takrat običajni ljudje niso hodili, zato smo številni otroci prvič videli morje s pomočjo Rdečega križa, ki je v počitniške / zdravstvene kolonije v Punat na otok Krk poslal slabotnejše otroke iz socialno šibkejših družin. Zato je prav, da se ta solidarnost ne pozabi in ohranja in da tudi danes ljudje po svojih močeh z donacijami Rdečemu križu in Zvezi prijateljev mladine pomagamo pri njihovem plemenitem poslanstvu. Čas počitnic sem zato seveda večinoma preživel v Ormožu, kamor sem se iz 100 kilometrov oddaljenega Celja nekajkrat pripeljal kar s kolesom. Ker je bilo denarja (pre) malo, sem začel kmalu delati med počitnicami, da sem imel vsaj kak drobiž zase in s tem pomagal staršem, ki so mi omogočili šolanje. Na pomoč je priskočil tudi starejši brat, pri katerem sem stanoval v Celju. Tudi tukaj sem imel odličnega učitelja (čeprav se je pisal Pavliha, ni bil prav nič smešen, temveč sila resen in spoštovanja vreden gospod), ki nas je znal motivirati in me je z leto starejšima sošolkama vključil v ekipo za

¹²³ Večer, Maribor, januarja 1966.

sodelovanje v televizijskem kvizu iz zgodovine na slovenski televiziji. V kvizu »Niti našega življenja«, ki sta ga v šolskem letu 1968/69 vodila Nataša Dolenc in Borut Mencinger, režiral pa Fran Žižek, smo zmagali ter za nagrado prejeli vsak enoletno štipendijo, ki je prišla še kako prav. Ker v tistem času nismo mogli gledati prav veliko televizijskih postaj, je tudi ta kviz gledalo precej ljudi in prav ponosen sem bil, da so me ljudje (zaradi znanja) prepoznali na ulici in celo ogovorili. To so še bili časi, ko so se ljudje navduševali nad znanjem in pametjo ter pridnostjo, za razliko od danes, ko lahko na družbenih omrežjih in v politiki navdušujejo ljudi, ki razen bolj ali manj všečne zunanosti in izrazite plehkosti, podprte z nekritičnostjo in prevelikim egom ne premorejo ničesar drugega. Pa še plačujejo jim za to.

»Kdo to tam poje?« ... Igralo in pelo se je ob različnih prilikah, tudi v gostilni Horvat. Fotografiji neznanih avtorjev, prva iz leta 1946, druga še izpred 2. svetovne vojne.

V ta čas sodi tudi moje navdušenje nad glasbo, ki po svoje poveže tudi kraje mojega bivanja Celje z Ormožem in nato Ljubljano.

V Celju sem se začel intenzivneje zanimati za

popularno glasbo – ne toliko popevke, kot rock in vedno bolj rhythm and blues ter soul. Ne vem, od kod izvira to moje navdušenje nad glasbo, a oče in brat nista bila prav nič navdušena nad to mojo novo ljubeznijo, ko sem si na skrivaj tlačil bananco od slušalke malega zelenega tranzistorja znamke Koyo v uho in poslušal tisti čas zelo popularen Radio Luxemburg. Mogoče pa imam smisel za glasbo po očetovem stricu Francu Tropu,¹²⁴ ki je bil kot duhovnik znan slovenski kanonik in skladatelj, ki se je izobraževal in deloval tudi v tujini. So ga pa gotovo navdihovale povsem drugačne harmonije in melodije (mene tudi muze) kot mene. Pokopan je na centralnem delu pokopališča v Rimskih toplicah, kjer si deli prostor še z dvema duhovnikoma.

Kot vemo, mora imeti vsak Slovenec tisto, kar ima sosed. In seveda mora imeti vsak kraj tisto, kar ima sosednja vas, še posebej pa mesto, kot je Ormož. Zato je bila – na krilih vedno bolj popularne narodno zabavne glasbe – konec šestdesetih let ustanovljena tudi lokalna radijska postaja **RADIO ORMOŽ** (danes Radio Prelek). Nestrpnost čakanja na začetek oddajanja v letu 1970 je bila velika – tudi pri meni, ki sem želel svoje navdušenje nad glasbo deliti z drugimi. Tukaj – v prostorih ormoškega gradu – sem doživel svoj radijski krst, saj se je prav tu začela moja pot radijca. Tako sem, še pred uradnim začetkom poskusnega obratovanja, nekajkrat (ob pomoči vrstnika Lazarja, ki je dobil ključ in vklopil oddajnik ter rokoval z aparaturami) na pol ilegalno predvajal glasbo iz mojih plošč in tako postal prvi dee-jay zabavne glasbe.

Glas o občasnem vklopu se je hitro razširil med ljudmi in so kar spraševali, kdaj bo začel radio končno tudi redno oddajati. Tehnična opremljenost je bila skromna, spomnim se, da je bil gramofon (angleške) znamke Garrard, magnetofon pa Grundig. Za tehnično opremljenost je poskrbel Ivan Švajgl, ki je kot ljubitelj narodnozabavne glasbe nekajkrat na podoben način odvrtil muziko svojih plošč. Meni pa še zdaj odzvanjajo v glavi skladbe *Wild*

124 Slovenski biografski leksikon: <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi724547/>.

Thing in I can't control myself skupine Troggs, *Eve of destruction* pevca Barryja McGuireja ter *Sitting on the dock of the bay* Otisa Reddinga, ki sem jih takrat ob nekaterih drugih izvajalcih vrtel s svojih plošč. Pa naj še kdo reče, da Ormožani niso bili na tekočem.

Jeseni 1970 sem začel študirati v Ljubljani in že kmalu stopil tudi v klet osmega bloka v Študentskem naselju, kjer je eno leto prej začel oddajati RADIO ŠTUDENT. Naslednjih 15 let sem kot sodelavec v glasbeni in kulturni redakciji ustvaril številne avtorske oddaje in pustil omembe vredno sled v zgodovini te študentske radijske postaje. To je zapisano tudi v leta 2023 pri MK izdani knjigi Radio Študent – brez nagobčnika,¹²⁵ kjer so posebej poudarili mojo ljubezen do (sinteze) poezije in glasbe, s čimer sem se aktivno ukvarjal nekaj let, ter

moje »očetovstvo« druge najstarejše oddaje na tem radiu, saj oddaja »Razširjamo obzorja« še vedno ostaja na programu in sledi konceptu, ki sem ga postavil pred 47 leti. O mojih radijskih letih in ljubezni do glasbe bi sicer lahko napisal poseben članek, saj sem imel v osemdesetih letih več sto oddaj in prispevkov tudi na osrednjem slovenskem radiu. Ponosno lahko rečem, da sem prvi Ormožan, ki je imel svoje samostojne radijske oddaje na Radiu Slovenija, še več, edini Ormožan, ki je kadar koli delal na Radiu Študent. Kot avtor sem podpisan pod 670 različnih prispevkov o jazzu, bluesu in etno glasbi.

" POEZIJA + GLASBA " - 1975 /Sobota, 12:00-15:00 25,00 KD		
28. 6. 1975 - " HAIKU "	+ Walter Carlos/Terry Riley/ John + Alice Coltrane	
12. 7. 1975 - Pablo NERUDA	+ Gato Barbieri/Airto Moreira/ Urubamba/Indios De Sica/ Baden Powell	
19. 7. 1975 - " OLOVKA PIŠE SRCEM " + Keith Jarrett		
16. 8. 1975 - Teofrast: " ZNAČAJI " + Miles Davis		
30. 8. 1975 - " ANAKREONTIKE "	+ KITARISTI : Ralph Towner/John Fahey Terje Rypdal/Larry Coryell/Manitas Plata/John McLaughlin/John Abercrombie	
13. 9. 1975 - MIRZA ŠAFI	+ SAKSOFONISTI : Gato Barbieri/John Coltrane/Joe Henderson/Pharoah Sanders/R.Roland Kirk/Billy Harper Yusef Lateef/Jan Garbarek/Dave Liebman	
27. 9. 1975 - Nazim HIKMET	+ PIANISTI : McCoy Tyner/Herbie Hancock/Chic Corea/Steve Kuhn/ Keith Jarrett/Mal Waldron/Bobo Stenson/Dollar Brand	
18. 10. 1975 - " MUSHI MUSHI " + Tangerine Dream/Peter Walker/ Paul Horn + Jeremy Steig + Jim Pepper		
23. 11. 1975 - Omar Hajam: "RUHAJATI" + Rehsaan Roland Kirk		
29. 12. 1975 - Neapet KUČAR	+ "Skandinavski jazz"	

Levo zgoraj je naslovnica knjige o Radiu Študent, kjer sem naveden kot avtor odmevnih ciklusov oddaj »Poezija in glasba« (desno je navedenih nekaj oddaj iz leta 1975) in »Razširjamo obzorja«. Moja članska izkaznica v Društvu glasbenih delavcev Slovenije iz leta 1974. Foto : V. Trop.

125 Radio Študent brez nagobčnika, Mladinska knjiga Ljubljana, 2023, str. 42, 51, 52.

Sklepne misli

*Moje zanimanje v glasbi se je na začetku sedemdesetih let usmerilo v jazz, blues in t. i. etno glasbo. A še posebej **blues** – ta izvirna glasba temnopoltih ljudi s siromašnega juga ZDA – me je popolnoma prevzel in sem mu posvetil največ raziskovalne pozornosti in proučevanja, saj je bil pri nas tako rekoč popolna neznanka. Čeprav na njem temelji večina sodobne »zabavne« glasbe, sem bil v Sloveniji dejansko prvi, ki je to glasbeno zvrst in njene izvajalce sistematično in obsežneje predstavil na radijskih valovih in sčasoma zanj navdušil tudi druge, mlajše zanesenjaške ljubitelje glasbe ter tako pomagal k populariziranju in prepoznavnosti pomena te glasbe in njenih ustvarjalcev za svetovno glasbeno zakladnico.*

Morda sem tako intenzivno začutil blues ravno zato, ker izviram iz teh krajev in ker sem »podeželski fant, ki je bil daleč od doma« (kot pravi znana pesem bluesa) ... Ljudski godci in pevci, ki sva jih posnela z Nežko Vaupotič, so naša različica tistih podeželanov z ameriškega juga, ki so jih tam iskali in snemali na terenu njihovi etnomuzikologi (t. i. folkloristi) in razni zanesenjaki.

Blues predvsem začutiš in te posrka ter pretrese s svojo neposrednostjo, saj je to preprosta, iskrena, vsakdanje življenjska, brutalna pesem o vsakdanu, osamljenosti, revščini, veselju, žalosti, nasilju, ljubezni, smrti, vraževerju, težkem življenju, zaničevanju, materinski ljubezni, upanju ... Govori o stiskah in tegobah ter drobnih radostih in redkem veselju ljudi z obrobja, ki jih najdemo povsod. Reveži iz ameriškega juga in naše Prlekije imajo marsikaj skupnega, še posebej, če primerjaš družbene in socialne okoliščine obojih sredi prejšnjega stoletja. Enoprostorne lesene kočice med bombažnimi polji (sužnjelastniškega) juga ZDA in iz gline zbite ter s slamo krite kajžice naših viničarjev v še polfevdalnih Halozah in Prlekiji so si nadvse podobne. Enaka so bila tudi hrepenenja in žalost teh izkoriščanih ljudi brez lastnine, ki so delali na tuji zemlji za drugega in bili deležni le osnovnih oblačil in hrane za preživetje iz dneva v dan, iz rok v usta – ravno toliko, da se jih je ohranjalo pri življenju in v takšnem stanju, da so lahko delali.

Zato spoštujem vse, ki se jim je uspelo izvleči iz revščine z delavnostjo, znanjem in preseči razmere, v katerih so živeli njihovi predniki. Prleški viničarji so živeli v okoliških vasicah in zaselkih po raztresenih hribčkih in grapah med vinogradi, njihovi otroci pa so bili v času moje mladosti naši sošolci. Ja ... Prlek blues ... naslov je nadvse primeren.

Literatura, viri

Označeni sproti v tekstu.

Fotografije

- Vladimir Trop – lastnik črno-belih in barvnih fotografij, razen tistih, kjer je označeno avtorstvo drugih.